UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Adulterium

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

[illegible]ud exequendum, ex cohorte Prætoris, appellari [illegible]

[illegible]o talario. vel, conſeſſus talarius. [illegible]cie caret, quod habetur in Epiſt. ad Attic. lib. 1. [illegible]ro conuentu hominum parum honoratorum.

Exempla Biblica.

[illegible]npla: Core & eius complices. *Num.* 16. *verſ.* 13. [illegible]*am.* 22. *v.* 9. Amalechita, 2. *Samuel.* 1. *v.* 10. Re[illegible]. 8. Abſalom, 15. *v.* 3. Siba, 16. *v.*... Sedechias, 1. [illegible]*lipom.* 8. ꝟ. 10. Pſeudoprophetæ, 1. *Reg.* 22. ꝟ. 11. 2. *Mich.* 3. ꝟ. 5. Pſeudoprophetæ & Sacerdotes, *E*[illegible] 2. ꝟ. 28. *Ierem.* 6. ꝟ. 14. & 8. 11. *Thren.* 2. ꝟ. 14. Iu[illegible]ores Roboam conſiliarii, 2. *Paralipom* 10. ꝟ. 10. Principes Iuda, 24. [illegible] Hoſtes Iuda & Beniamin, 1. *Eſdr.* 4. ꝟ. 14. Duces & bellatores Nabuchodonoſor, *Iudith.* 2. *v.* 4. Manucham, *Eſth.* 1. ꝟ. 16. Regis Aſ[illegible] 3. 4. Amici Aman, eiusque vxor Zares, 5. 14. Præfecti [illegible] *Daniel.* 6. *v.* 7. Alcimus, 2. *Machab.* 14. ꝟ. 6. Filia Hero[illegible] *Matth.* 14. ꝟ. 6. Diſcipuli Phariſæorum & Herodiani, 22. 16. Herodes Agrippa, *Act.* 12. *v.* 3. Populus adſtans Herodi concionanti, [illegible] 17. 7. Accuſatores Pauli, 23. 4. Tertullus, 24. 2. Felix adu[illegible] 24. 27. Feſtus Iudæis, 25. 9. Agrippæ, *v.* 26. Quidam ſchi[illegible] Eccleſiæ Romanæ, *Rom.* 16. *v.* 18. Adulationis punitæ exempla: Core, Dathan, Abiron, eorumque complices, *Num.* 16. ꝟ. 31. 32. 33. Amalechita, 2. *Sam.* 1. *v.* 15. Rechab, Baæna, 2. *Sam.* 4. *v.* 12.

❡ Profana Exempla.

Domitianus à Quintiliano maximus Poeta dicitur, fortaſſis adu[illegible]landi cauſa. Quoniam à Domitiano ſororis filiorum inſtitutioni præfectus fuerat. *Cuſpinian.*

Decius Laberius Actor mimorum, inuitatus à Cæſare, vt in ſce[illegible]nam prodiret: reſpondit, ſe neceſſario coactum nihil tanto viro denegare poſſe, cui & ipſi Dii omnia tribuiſſent. *Macrobius.*

Dionyſius iunior adulatoribus vnice delectabatur, ab eo nuncupati Dionyſiocolaces: qui ſubblandiendi cauſa nihil ſe eorum, quæ apponerentur, videre, ita ementiebantur: vt ab ipſo Dionyſio ducta[illegible] geſtirent. *Cælius libro vigeſimo ſecundo, c.* 17.

Alexandrum Magnum, poſt res in Aſia geſtas, cum iam Indi[illegible]cam [illegible] expeditionem; cepit in tanto rerum ſucceſſu gloriæ cupido: [illegible] non aliter, quam proſtratis humi corporibus ſe [illegible]tur, ſuperabatque abunde adulatio perpetuum re[illegible] malum. *Sabell. l.* 6. *Enn.* 4.

Demadem Oratorem miſſum ad Alexandrum, quod eum Deum [illegible] Athenienſes mulctauerunt. Euagoram vero, quod Regem eundem adorauerat, interfecerunt.

Antoninus Caracalla Imperator omnem illam pecuniam, quam [illegible] exactiones extorſit, partim militibus, partim aſſentatoribus largitus eſt. *Dion. & Xiphilin.*

Andromachus Carrenus Craſſi adulator, cui ille omnia communicabat, Parthis eum prodidit.

[illegible] eſſet ad omnes homines *M. Craſſus* aſſentationibus [illegible] peritiſſimus: idem erat tamen viciſſim adulationibus [illegible] omnium. *Plut. in Craſſo.*

[illegible] ita cauſa fuit, vt Philippus, cuius aſſentator erat, à Romanis vinceretur, vt author eſt Polybius.

Veſpaſianus Imper. generis ſui ignobilitatem frequenter etiam [illegible], eosque irriſit, qui illud in Herculem referre conarentur. [illegible]

[illegible], Philippi Macedonis paraſitus, claudum ſe fingebat, quod Philippus crus fractum haberet: os, oculosque idem contor[illegible] quoniam huiusmodi geſtibus Dominum videbat.

[illegible], quum Alexandrum Magnum à muſcis petitum videret, [illegible] inquit, hæ cæteris præſtant, quæ tuum ſanguinem deguſtant. Cum vulneratum ſemel conſpiceret, illud Homericum pro[illegible] [illegible] πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι. Qualis diuorum percurrit [illegible] ſanguis.

Cariſophus, Dionyſii paraſitus, quum videret eum ſeparatim [illegible] ridentem, ipſe procul etiam ridebat, interrogatusque ab eo, quid rideret: quod, inquit, exiſtimem digna riſu, quæ di[illegible].

Caſſander Antipatri filius, Babylonem veniens, cum Barbaros [illegible]bundos Alexandrum ſalutantes conſpexiſſet, vir in libertate [illegible] Græca, atque huiusmodi ſpectaculi hactenus inſolens, in cachinnum eſt effuſus; ea re exarſit ita Alexander, vt arreptum [illegible] caput eius ambabus manibus vehementer contuderit ad parietem. *Plut. in Alex.*

Hieroglyphica.

Fiſtulatum ceruo picta, pernitioſam indicat *adulationem*, ob hiſtoriam ſcilicet, quæ ſuper ea & ceruo fertur. Animal id eius ſuauitate [illegible]dulisque mulceri, & ad ſtuporem vsque delectari dicitur: vnde accidat, vt dum ceruus intentior in eam incumbit, in[illegible] [illegible] alienatoque mors inferatur. *Pierius Valerius lib.* 47. *p.* 460. *F.*

Diuitem hominem adulatoribus deditum Thebanus Crates per *ficum arborem* in prærupta aſperaq; rupe ſatam deſcribebat: quippe quo ſit hominibus difficilis acceſſus: eius vero fructus à Coruis & Miluis tantum decerpi: Ita horum opes ab impuris tantum & adulatoribus depaſci. *Pierius lib.* 53. *p.* 521. *B.*

Apem Adulatoris Hieroglyphicum ponit Eucherius: vtpote quæ mel in ore habet, in occulto caudæ ſpiculum: atque ita homines, qui lingua blandiuntur, latenter vero feriunt, ſignificare: loquēdo enim mellis dulcedinem proponunt, re vero ipſa vulnus inferunt. *Pierius lib.* 26. *p.* 244. *E.*

Sunt qui *adulatorem* blandiloquum & mordacem ſimul ſcurram, per *Canis* Hieroglyphicum oſtendant: quorum alter in obſequium plus æquo pronus: & alter quælibet in quemuis opprobria fingere ſæuus. Sumptum ex quadam Diogenis Cynici reſponſione. *Val.* Pier. *lib.* 5. *p.* 49. *B.*

Alphonſus rex adulatores lupis haud abſimiles eſſe dicebat. Nam quemadmodum lupi titillando & ſcalpendo aſinos vorare ſoliti eſſent: ita adulatores ad perniciem principum blanditiis ſimul ac mendaciis intendere. *Anton. Panorm. de rebus geſtis Alphonſi lib.* 3. *& Aen Syluius de eius dictis.*

D. Gregorius, Adulator ſcorpio eſt, qui palpando incedit, ſed cauda ferit. *In Ezech. lib.* 1. *c.* 9.

❡ Emblemata.

In Adulatores. Alciat.

Emblema LIII.

Semper hiat, ſemper tenuem, qua veſcitur, auram
Reciprocat Chamæleon:
Et mutat faciem, varios ſumitque colores,
Præter rubrum vel candidum.
Sic & adulator populari veſcitur aura,
Hiansq; cuncta deuorat:
Et ſolum mores imitatur principis atros,
Albi & pudici neſcius.

In adulari neſcientem. Alciat.

Emblema XXXV.

Scire cupis dominos toties cur Theſſalis ora
Mutet, & vt varios quærat habere duces?
Neſcit adulari, cui quamue obtrudere palpum
Regia quem morem principis omnis habet.
Sed veluti ingenuus ſonipes dorſo excutit omnem,
Qui moderari ipſum neſciat Hippocomon.
Nec ſæuire tamen domino fas vltio ſola eſt,
Dura ferum vt iubeat ferre lupata magis.

❡ Fabula.

Paſtor quidam cani oues ſuas dederat cuſtodiendas, optimis illum paſcens cibis, at ille ſæpe ouem aliquam occidebat: quod cum paſtor animaduertiſſet, canem capiens volebat occidere: cui canis: Quid me, inquit, perdere cupis, ſum vnus ex domeſticis tuis, interfice potius lupum, qui continuo tuo inſidiatur ouili. Imo, inquit paſtor, te quam lupum morte dignum magis puto: ille enim palam ſe meum hoſtem profitetur: tu vero ſub amicitiæ ſpecie quotidie meum imminuis gregem.

Hæc innuit fabula, longe magis puniendos, qui ſub amicitiæ ſpecie nos lædunt, quam qui apertos ſe inimicos profitentur.

❡ Scriptores.

De adulatione *Stobæus ſermone* 12. S. Pater maximus Anton. Mona. *Meliſſa lib.* 1. 52. Ioan. Carnoten. *l.* 3. Lumen animæ, *Titul.* 17. & *para.* 2. *c.* 18. Pontanus *de ſermone lib.* 1. *c.* 14.

De adulatoribus quibusdam & ſcurris, *Leonicem, l.* 3. *c.* 3. De paraſitis nobilibus ex Athenæo, *Raph. Volateran. l.* 28. Bruſonius *l.* 5. *c.* 9. Florileg. Græcum *l.* 1. *c.* 42.

De captatoribus, *Pontan. de ſermone lib.* 1. *cap.* 15. Guglottogaſtor, Tretres, *lib.* 10. *c.* 313. De Gnathonibus & Thraſonibus, *Ioan. Carnoten. lib.* 8.

Contra Gnathonicos, *Ioan Carnoten. lib.* 6. Adulationis & paupertatis colloquium, *Ioan. Artopæi.* De adulatione vitanda, *Seneca lib.* 22. *epiſtola* 123. & *lib.* 4. *epiſtola* 31. Adulatio vitanda principi, *Deſid. Eraſ. de inſtitutione principis Chriſtiani ad Carolum V. ſtatim ab initio*. Dicta contra paraſitos & aſſentatores, *Raphael Volater. li.* 28. De paraſito fruſtrato cœna, *Tret. lib.* 8. *fol.* 160. Quod Plato adulabatur tyrannis, *Tret. lib.* 10. *fol.* 357. Dionyſiocolaces & Alexandrocolaces qui, *Cælius l.* 22. *c.* 17.

Modus laudis absque adulatione, *Marſilius l.* 1. *c.* 9. Quōmodo diſtinguatur amicus ad adulatore, *Maximus Tyrius ſermone* 14. *Plut. de diſcrimine adulatoris & amici.*

Adulterium.

❡ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

ADulterium, Hebr. *Niuph.* Vide Etymologic. trilingue Lugduni editum anno 1607. pag. 24. col. 2. Græce μοιχεία, ας, ἡ, vnde

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

vnde, & μοιχὸς.ὁ,adulter: & eſt alieni thori violatio, & dicitur adulterium, quaſi ad alienum thorum acceſſio. 36. *q*.1. *Lex illa*. §. *Quum ergo*. & 32. *q*.5. *Non mœchaberis.*

Adulterium eſt illicitus concubitus coniugati vel coniugatæ. *B. Thom. ſecunda Secundæ. quæſtione* 154. *articulo octauo*

Adulterinæ claues, & adulterinæ literæ, quæ vulgo falſæ
tur, & alieno annulo ſignatæ, & claues aliarum ad ſimilitu
factæ dicuntur.

¶ Divisio.

Adulterium
- *Spirituale,*
  - *Metaphoricum, quod eſt quodlibet peccatum Chriſtiani, quoniam quælibet anima Chriſtiani eſt Chriſto deſponſata.*
  - *Abuſus alicuius ſanctimonialis, qui eſt ſacrilegium per modum adulterij B. Thom. ſecunda Secundæ, q.*154.*art.*10.
- *Carnale:*
  - *Simplex, quum alter tantum eſt coniugatus.*
  - *Duplex, quum vterq; eſt coniugatus.*

¶ Biblici Loci.

Adulterium damnatur & prohibetur, *Gen*.20.3. & 26.10. *Exod*.2.14. *Leuit*.18.20. & 20.10. *Deuteron*.5.18. & 22.✓.23.24. *Iudicum* 19.23. 2. *Samuel*.11.4. & 12.10. *Iob*.24.15. & 31.1. *Pſalm*. 73.27. *Prouerb*.5.*v*.3.8.20 & 6.*v*.24.32. *Eſaiæ* 57.1. *Ieremiæ* 2.36. & 3.1. & 5.7. & 13.36. *Oſeæ* 2.4. & 4.2. *Sapientiæ* 3.16. *Malachiæ* 3.5. *Matth*. 5.27. & 14.4. & 19.18. *Marci* 10.19. *Ioan*.8.3.1. *Corinth*.6.10.1. *Theſſal*. 4.3. *Hebræ*. 13.4. *Iacob*.4.4. Adulterium committere in corde, eſt libidinoſe adſpicere, & concupiſcere mulierem nuptam, aut innuptam, *Matth*. 5.28. Adulterium ſpirituale, *Vide*, Scortatio ſpiritualis. Adulterium pro idololatria, *Apocal*. 2.22. Adulterii mala, 2. *Samuelis* 12.20. & 13.*v*.22.29. Pœna, *Leuit*.20.10. *Deut*.22.✓ 22.23.24. *Ioan*. 8.5. Adulterii & furti collatio, *Prou*. 6. ✓. 29.30. Adulterium ſolum eſt, quod coniugium diſſoluit, *Matth*.5.32. Vide *Marc*.10.2.2. *Luc*. 16.18. Adulterium ex ſolo intuitu, *Matth*.5.27.

Adulteri à regno Dei excludendi, 1. *Cor*.6.9. *Hebr*.13.4. Adulteræ remittuntur peccata, *Ioan*.8.11. Adulterorum appellatio, *Iacob*.4.4. metaphorice ſumpta, vſitato ſacræ Scripturæ more, pro iis, qui Dei amori mundum & ſuas voluptates anteponunt.

¶ Sententiae Biblicae.

Redde vxorem viro ſuo: ſi autem nolueris reddere, ſcito, quod morte morieris tu, & omnia, quæ tua ſunt. *Gen*.20.

Siquis tetigerit hominis vxorem, morte moriatur. *Gen*.26.

Non mœchaberis. *Exod*.20.

Cum vxore proximi tui non coibis, nec ſeminis commiſtione maculaberis. *Leuit*.28.

Non deſiderabis vxorem proximi tui. *Exod*.29.

Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui, morte moriatur & mœchus & adultera. *Ibid.*

Si concubuiſti in adulterio, his maledictionibus ſubiacebis. Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo ſuo, putreſcere faciat femur tuum, & tumens vterus tuus dirumpatur. *Num*.5.

Si dormierit vir cum vxore alterius vterque moriatur, adulter & adultera, & auferes malum de terra. *Leuit*.20.

Qui adulter eſt propter cordis inopiam, perdet animam ſuam: turpitudinem & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur. *Ibid.*

Qui tenet adulteram, ſtultus eſt & inſipiens. *Prou*.6.

Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: Viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper petram, viam nauis in mari, & viam viri in adoleſcentia. Talis eſt via mulieris adulteræ quæ comedit, & tergens os ſuum, dicit: Non ſum operata malum. *Prou*.30.

Omnis homo, qui transgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens: Quis me videt? tenebræ circumdant me, & nemo circumſpicit me, quem vereor? delictorum meorum non memorabitur altiſſimus: Et non intellexit, quia omnia videt oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei, & non cognouit: quoniã oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda, intuentes in abſconditas partes. *Eccleſ*.23.

Filii adulterorum in conſummatione erunt, & ab iniquo thoro ſemen exterminabitur. Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & ſine honore erit nouiſſima ſenectus illorum. Et ſi celerius defuncti fuerint, non habebunt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniquæ diræ ſunt conſummationis. *Sap*.3.

Multigena autem impiorum multitudo non erit vtilis: & adulterinæ plantationes ſpuria vitulamina, non dabunt radices altas, nec ſtabile firmamentum collocabunt, & ſi in ramis in tempore germinauerint, infirmiter poſita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. *Ibid*.4.

Confringentur enim rami, inconſummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. Ex ini-
quis enim omnes filii, qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ a
parentes in interrogatione ſua. *Ibid.*

Omnis mulier relinquens virum ſuum, peccabit, ſtatuens
reditatem ex alieno matrimonio. Primo enim in lege alti
credibilis fuit. Secundo virum ſuum dereliquit. Tertio in a
fornicata eſt, & ex alieno viro filios ſibi ſtatuit. *Eccl*.23.

Non tradent filii eius radices, & rami eius non dabunt
& relinquetur in maledictionem, & maledicta memoria
dedecus illius non delebitur. *Ibid.*

Saturaui eos, & mœchati ſunt, & in domo meretricis
bantur. Equi amatores in fœminas, & emiſſarii facti ſunt, v
que ad vxorem proximi ſui hinniebat. Nunquid ſuper his
tabo, dicit Dominus, & in genere tali non vlciſcetur anim
Ierem.5.

Ecce, vos confiditis vobis in verbis mendacii, quæ no
runt vobis, furari, occidere, adulterari, iurare mendacit
Baali, & ire poſt Deos alienos, quos ignoratis. Et veniſtis, &
coram me in domo hac, in qua inuocatum eſt nomen meu
xiſtis, liberati ſumus, eo, quod fecerimus omnes abomina
ſtas. *Ier*.9.

Derelinquam populum meum, & recedam ab eis, quo
mnes adulteri ſunt. *Ier*.9.

Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus homin
peccare in conſpectu Domini. *Dan*.13.

Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus à coquent

Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non mœchaberis. E
dico vobis, omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcend
iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. *Matth*.5.

De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulte
cationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ: hæc ſunt, q
quinant hominem. *Matth*.13.

Nolite errare: Neque ſacrilegi, neq; idolis ſeruientes,
ri regnum Dei poſſidebunt. 1. *Cor*.6.

De Berſabea vxore Vriæ filius, qui natus eſt tibi, mo
Reg.12.

Oculus adulteri obſeruat caliginem, dicens: Non me
culus, & operiet vultum ſuum. Perfodit in tenebris domus
die condixerat ſibi. *Iob*.24.

Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad oſt
mei inſidiatus ſum: ſcortum alterius ſit vxor mea, & ſu
incuruentur alii. Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.
vſque ad perditionem deuorans, & eradicans omnia g
Iob.31.

Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſu
menta ſua non ardeant: aut ambulare ſuper prunas, vt n
eius comburantur? Sic qui ingreditur ad mulierem p
non erit mundus, cum tetigerit eam. *Prou*.6.

Si dormierit vir cum vxore alterius, vterque moriat
adulter & adultera. *Deut*.22.

Si puellam virginem deſponſarit vir, & inuenerit eam
ciuitate, & concubuerit cum ea: educes vtrumque a
ciuitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non
quum eſſet in ciuitate: vir, quia humiliauit vxorem p
Ibidem.

Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, vt abſt
à fornicatione, vt ſciat vnuſquiſq; veſtrum vas ſuum p
ſanctificatione & honore: non in paſſione deſiderii, ſicut
quæ ignorant Deum. 1. *ad Theſſ*.4.

Fugite fornicationem, quoniam fornicatores & adult
cabit Deus. 1. *Cor*.6.

¶ Patrum Sententiae.

Indignantur mariti, ſi audiant adulteros viros pend
adulteris fœminis pœnas, quum tanto grauius puniri eo
rit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & c
gere fœminas. *Aug. de adult. coniug.*

dolothytis veſci: Ita ſanctius
to concubitu ſtirpem quære-

minum. Omne ſtuprum adul-
lieri non licet. Eadem à viro,
quæ ab vxore, debetur caſtimonia. Quicquid in ea, quæ non ſit legitima vxor, commiſſum fuerit, adulterii crimine damnatur. *Amb. lib. de Patriar.*

Qui formam concupiſcit, quamuis ſine facinore, peccatum ſine teſte commiſit. *Athanaſ. apud Anton ſerm. 85.*

Adulter vel ante gehennam eſt omnium miſerrimus, omnia ſuſpicans, vel ad vmbram contremiſcens, ad nullum liberis reſpiciens oculis, ſed omnes pertimeſcens, & qui ſciunt & neſciunt, acutos videns gladios, impendentes lictores, iudicia. In dolore ſemper eſt adulter, etiam in tenebris. *Chryſoſt. in Pſal. 7.*

Quemadmodum gubernator in portu naufragium faciens, haudquaquam vllam impetraret veniam: ſic nec is, cui quum per coniugium conceſſum ſit, quo lapſum effugiat, tamen aliena ſcrutatur matrimonia, aut qui quamcunque fœminam curioſis aſpicit oculis habere quicquam poteſt, quo ſe excuſet, nec apud homines, nec apud Deum, etiamſi decies millies allegarit naturalem voluptatem. Imo quæ poſſit illic eſſe voluptas, vbi metus, vbi diſcrimen, vbi periculum, vbi tantorum malorum expectatio, vbi tribunalia, vbi accuſationes, vbi iudicis ira? &c. Omnia pauet metuitque: vmbras, parietes, lapides, famulos, vicinos, hoſtes, amicos, &c. Sed ponamus nulli notum eſſe flagitium, præterquam ipſi vni & mulieri, quam adulterauit: quomodo feret conſcientiam redarguentem acerbam & amarulentam accuſatricem vbique ſecum ferens! Quemadmodum enim ſeipſum nemo poteſt effugere: ita nec illam eius curiæ ſententiam. Hoc enim tribunal non pecunia corrumpitur, non adulationibus acquieſcit, eo quod diuinum eſt, & à Deo noſtris mentibus impoſitum. Certe adulter per inopiam ſenſus eterium ſuæ ipſius animæ conciliat. *Idem de verbis Ieſaiæ, Vidi Dominum, ho. 5.*

Nihil iniquius eſt, quam cauſa fornicationis dimittere vxorem, ſi & ipſe conuincitur fornicari. Occurrit enim illud: In quo alterum iudicas, teipſum condemnas, eadem enim agis, quæ tu iudicas. Quapropter quiſquis fornicationis cauſa vult abiicere vxorem ſuam, prior debet eſſe à fornicatione purgatus, & immunis: quod ſimiliter etiam de fœmina dixerim. *Aug. lib. de ſerm. Domini in monte. & habetur quæſt. 6. Nihil.*

Si tu contines ſine vxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam & peccatum illius tuæ imputabitur abſtinentiæ. *Augu. lib. de adult. coniug. & habetur 27. q. 2. Si tu.*

Licet dimittitur vxor ob cauſam fornicationis, ſed manet vinculum prioris. Propter quod fit reus adulterii, quicunque duxerit dimiſſam ob cauſam fornicationis. *Ibidem in lib. 2. & habetur 32. q. 7. Licet.*

Interueniente diuortio, non aboletur confœderatio nuptialis, ita vt ſibi coniuges ſint etiam ſeparati. Cum illis autem committitur adulterium, quibus etiam fuerint poſt ſuum repudium copulati. *Idem de bono coniug. & hab. 32. q. 7. Interueniente.*

Poſſe ſane fieri licitas nuptias ex perſonis illicite coniunctis, honeſto placito ſubſequente manifeſtum eſt. *Ibid. & hab. 31. q. 1. c. Deniq. § Poſſe ſane.*

Denique mortuo eo, cum quo fuit verum connubium, fieri coniugium cum qua præceſſit adulterium. *Auguſt. ad Val. de nupt. & concupiſ. & hab. ibid.*

Quemadmodum non recte dici poteſt, ſi neſcit homo, non peccat (ſunt enim peccata ignorantium, quamuis minora, quam ſcientium) ita etiam non recte dici poteſt. Si cauſa fornicationis dimiſerit vxorem vir, & aliam duxerit, non mœchatur. Eſt enim mœchatio & eorum, qui alias ducunt, relictis propter fornicationem prioribus. Sed vtique minor, quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt. Sunt enim in fornicatione gradus: vt ſicut grauius peccat adulter, quam fornicator, ſic grauius delinquit, qui nec ſua dimiſſa aliam ducit, eo quod ſuam dimittens, aliam cognoſcit. Grauius quoque, qui vxorem ſuam habens, ad coniugem proximi ſui accedit, quam qui non habens vxorem, thorum alterius violat: vel vxoratus ad ſolutam accedens. Sed hos omnes inceſtuoſi tranſcendunt, quos vincunt contra naturam delinquentes. *Aug. lib. de adult. coniug. lib. 1. & habetur 32. q. 7. Quemadmodum.*

Si ducturi eſtis vxores, ſeruate vos vxoribus veſtris. Quales vultis eas inuenire, tales & ipſæ inueniant vos. Quis viuens eſt, qui non caſtam velit ducere vxorem? & ſi accepturus eſt virginem, quis non intactam deſideret? intactam quæris? intactus eſto: puram quæris? purus eſto Non enim illa poteſt, & tu non poteſt. *Auguſt. de verbis Dom tract. 48. & hab. 23. 6. q. Si ducturi.*

Si virgo nupſerit neſciens viro alieno, hoc ſi ſemper neſciat, nunquam ex hoc adultera erit: ſi autem ſciat, iam ex hoc adultera eſſe incipit, ex quo ſciens cum alieno cubauerit? ſicut in iure prædiorum tamdiu quiſque bonę fidei poſſeſſor rectiſſime dicitur, quamdiu ſe poſſidere ignorat alienum: quum vero ſcierit, nec ab aliena poſſeſſione receſſerit, tunc malæ fidei poſſeſſor perhibetur, tunc iuſte iniuſtus poſſeſſor locabitur. *Aug. de fide & operibus. & hab 34. q. 2. Si virgo.*

Apoſtolus dicit: His, qui ſunt in coniugio, præcipio, non ego, ſed Dominus, vxorem à viro ſuo non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut re onciliari viro ſuo. Poteſt enim fieri, vt diſcedat ea cauſa, qua Dominus permiſit. At ſi fœminæ licet virum ſuum dimittere propter fornicationis cauſam, quid reſpondebimus de hoc, quod dicit poſterius, Et vir vxorem ſuam non dimittat? Quare non addit, excepta cauſa fornicationis, quod Dominus permittit, niſi quod ſimilem formam vult intelligi: vt ſi dimiſerit (quod cauſa fornicationis permittitur) maneat ſine vxore, aut reconcilietur vxori? & poſt pauca: Dominus permiſit cauſa fornicationis vxorem dimittere, ſed quia permiſit, non iuſſit. *Idem ſuper epiſt. Paul. 1. ad Corinth. 7. & hab. 32. q. 7.*

Non mœchaberis, id eſt, non ibis ad aliquam aliam, præter vxorem tuam, tu autem exigis hoc ab vxore, & non vis reddere vxori: quum debeas in virtute præcedere vxorem tuam (quoniam caſtitas virtus eſt) & tu ſub vno impetu libidinis cadis, & vis vxorem tuam victricem eſſe, & tu victus iaces? & quum tu caput vxoris ſis, præcedito ad Deum, cuius caput es. Vis tuam domum capite deorſum pendere? caput enim mulieris vir eſt, vbi autem melius viuit mulier, quam vir, capite deorſum pendet domus. Si caput eſt vir, melius debet viuere quam mulier, & præcedere in omnibus bonis factis vxorem ſuam. *Idem de decem chordis, & habetur 32. q. 6. Non mœchaberis.*

Sicut ſatius eſt fame mori, quam idolothytis veſci: Ita ſanctius eſt, defungi ſine liberis, quam ex illicito concubitu ſtirpem quærere. *Idem de bono coniug. & hab. 32. q. 4. Sicut.*

Omnes cauſationes Apoſtolus amputans, apertiſſimè definiuit, viuente viro eſſe adulteram mulierem, ſi alteri nupſerit. Nolo mihi proferas raptoris violentiam, matris perſuaſionem, patris authoritatem, propinquorum cateruam, ſeruorum inſidias, parentum contumelias, damna rei familiaris: quamdiu viuit vir, licet adulter ſit, licet Sodomita, licet flagitiis omnibus coopertus, & ab vxore propter hæc ſcelera derelictus: maritus tamen eſt reputandus, eius ſcilicet, cui alterum virum accipere non licet. Non hæc Apoſtolus propria authoritate decernit, ſed Chriſto in ſe loquente Chriſti verba ſecutus eſt, qui ait in Euangelio, Qui dimittit vxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, facit eam mœchari: & qui dimiſſam acceperit, adulter eſt. *ad Damaſcenum presbyterum: & habet. 32. q. 4. Omnes cauſationes.*

Origo quidem amoris honeſta erat, ſed magnitudo deformis. Nihil autem intereſt, ex quam honeſta cauſa quis inſaniat. Vnde Xiſtus Pythagorus ait in ſententiis: Adulter eſt, inquit, in ſuam vxorem ardentior amator. In aliena quippe vxore omnis amor turpis, in ſua nimius. Sapiens iudicio debet amare coniugem, non affectu. Non regnet in eo voluptatis impetus, nec præceps feratur ad coitum. Nihil enim eſt fœdius, quam vxorem amare quaſi adulteram. Certe qui dicunt, ſe cauſa reipublicæ & generis humani vxoribus coniungi, & filios procreare, imitentur ſaltem pecudes & poſtquam venter vxoris intumuerit, non perdant filios: nec amatores ſe vxoribus præbeant, ſed maritos. *Hier. contra Iouin. lib. 1. & hab. 32. quæ. 4. Origo quidem.*

Nemo ſibi blandiatur de legibus hominum. Omne ſtuprum adulterium eſt: nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro, quæ ab vxore, debetur, caſtimonia. Quicquid in ea, quæ non ſit legitima vxor, commiſſum fuerit, adulterii crimine damnatur. *Ambroſius de Patriarchis. & hab. 32. q. 4. c. Nemo ſibi.*

Nulli licet ſcire mulierem, præter vxorem. Ideoque coniugii datum eſt tibi ius, ne in laqueum Diaboli incidas, & cum muliere aliena delinquas. Tolerabilior eſt, ſi lateat culpa, quam ſi culpæ vſurpetur authoritas. *Idem: & habetur ibidem cap. Nemo §. Nulli licet.*

Dixit Sara Abraham: Ecce, concluſit me Dominus, vt non pariam: intra ergo ad ancillam meam, vt filium facias ex ea. Et ita factum eſt. Sed conſidera primum, quod Abraham ante legem Moyſis, & ante Euangelium fuit. Nondum ergo interdictum adulteriũ videbatur. Pœna criminis ex tempore legis eſt, quæ crimen inhibuit. Nec ante legem vlla eſt rei damnatio, ſed ex lege, non ergo in legem commiſit Abraham, ſed legem præuenit. Deus autem in paradiſo coniugium laudauerat, non adulterium damnauerat. Habes primam Abrahæ defenſionem. Secunda illa eſt, quod non ardore aliquo vagæ ſuccenſus libidinis, non petulantis formæ captus decore, ancillæ contubernio coniugalem poſthabuit thorum: ſed ſtudio quærendæ poſteritatis, & propagandæ ſobolis. *Idem: & habetur cap. Dixit Sara.*

Obiiciuntur Iacob quatuor vxores: quod, quando mos erat, crimen non erat: ſicut Patriarchæ coniugibus excipientibus ſemen ſuũ miſcebantur, non concupiſcentia perficiendæ voluptatis, ſed prouidentia propagandæ ſucceſſionis. Sic Apoſtoli auditoribus admirantibus doctrinam ſuam condelectabantur, non auiditate conſequendæ laudis, ſed charitate ſeminandæ veritatis. *Idem: & habetur 32. q. 4. c. Obiiciuntur.*

Quod ſi in adulterio perſeuerare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinii reus maritus habebitur, niſi eam adulterii ream facere voluerit. *Gregorius: & habet. 32. q. 1. c. Apud § Quod ſi.*

Si quis vxorem ſuam inuenerit adulteram, & poſtea deinceps placuerit habere eam in matrimonio, duobus annis pœniteat. Ideo,

 quia

quia cum adultera miſtus ſit, quæ adhuc crimine ſuo non eſt purgata. Aut abſtineat ſe à matrimonio eius, donec expleatur ſatisfactio criminis pœnitentiæ ſuæ. Ideo, quia poſt ſatisfactionem pœnitentiæ non meretur vocari adultera. Similiter, ſi virum ſuum vxor inuenerit adulterum, non ad imparia iudicabitur. *Ioh. Chryſoſtomus, & hab. 32. q. 1. ca. Si quis.*

Chriſtiana religio adulterium in vtroque ſexu pari ratione condemnat: Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius vxores adulteras apud ſacerdotes deferre conſueuerunt. Et ideo mulieribus prodito crimine earum communio denegatur. Virorum autem latente commiſſo, non facile quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinet, qui vtiq; ſummouebitur, ſi eius flagitium detegatur. Quum enim par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit. *Innocentius Papa. & hab. 32. q. 5. Chriſtiana.*

¶ Poeticae Sententiae.

Plaut. in Sticho.

Bonas mulieres æquum eſt facere, vt abſentes viros
Perinde habeant, quaſi præſentes ſint.

Ouid. in epiſt. Phædræ ad Hippol.

Peius adulterio turpis adulter obeſt.

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

Nupta virum timeat, rata ſit cuſtodia nuptæ:
Hoc decet, hoc leges, iusq; pudorq; iubent.

Idem lib. 1. de remed.

——— quare ne pœniteat te.
Nil mihi cum nupta. Thais in arte mea eſt.

Idem lib. 2. Triſt.

Sed neq; me nuptæ didicerunt furta magiſtro.

Mart. epigr. lib. 2. in Gallum.

Subdola famoſæ (moneo) fuge retia mœchæ,
Leuior ô conchis, Galle, Cytheriacis.

Idem lib. 6. de Theleſina.

Quæ nubit totiens, non nubit: adultera lege eſt.

Hor. Carm. lib. 3. Od. 6.

Fœcunda culpæ ſecula nuptias
Primum inquinauere & genus & domos,
Hoc fonte deriuata clades
In patriam populumq; fluxit.

Idem Serm. lib. 1. Satyr. 2.

Audire eſt operæ pretium, procedere recte
Qui mœchis non vultis, vt omni parte laborent:
Vtq; illis multo corrupta dolore voluptas:
Atq; hæc rara cadat dura inter ſæpe pericla.
Hic ſe præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæſus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
Hunc permixerunt calones. Quin etiam illud
Accidit, vt quidam teſtes, caudamq; ſalacem
Demeteret ferro.

Idem Serm. lib. 1. Satyr. 2.

Deſine matronas ſectarier: vnde laboris
Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.

Idem.

Diſcincta tunica fugiendum eſt, ac pede nudo:
Ne nummi pereant, aut pyga, aut deniq; fama,
Deprendi miſerum eſt.

Iuuenal. Satyr. 1.

Quem patitur dormire nurus corruptor auaræ?
Quem ſponſi turpes, & prætextatus adulter?

Idem Satyr. 6.

Antiquum & vetus eſt, alienum, Poſthume, lectum
Concutere, atq; ſacri genium contemnere fulcri,
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Viderunt primos argentea ſecula mœchos.

Iuuenal. Satyr. 11.

Alea turpis.
Turpe & adulterium mediocribus, hæc eadem illi
Omnia quum faciant, hilares nitidiq; vocantur.

Tibull. lib. 3. eleg. 4.

Ah pereat, didicit fallere ſi qua virum.

Hom. lib. 22. Iliad.

Coniunx erepta marito
Tanti cauſa mali, & belli reddatur origo
Tyndaris, & quicquid cum pellice vexit adulter.

Plautus in Ciſtellar.

Matronæ magis concudibile eſt iſtuc,
Vnum amare, & cum eo ætatem exigere, cui nupta ſemel eſt.
Verum enim meretrix fortunati eſt oppida ſimillima,
Non poteſt rem ſuam obtinere ſola ſine multis viris.

Seneca in Agamemnone.

Vltimum eſt nuptæ malum.
Palam mariti poſsidens pellex domum.

¶ Philosophicae Sententiae.

Ὁκόσαι γὰρ ἐρώτριαι τελέθουσιν ἀλλοτρίων λεχέων, αὗται κα
μιαι γίγνονται πάντων τῶν ἐν τῇ οἰκίῃ ἐλευθέρων τε καὶ οἰκετ
συντιθῆ καὶ δόλους ἀνδρί, καὶ ψεύδεα κατὰ πάντων μυθίζετ
τον, ἵνα μόνη δοκέῃ διαφέρειν εὐνοίῃ: καὶ τῆς οἰκίης κρατῇ, ἀργ
σα. ἐκ τούτων γὰρ φθορὴ γίνεται συμπάντων, ὁκόσα τε αὐτῇ τε κα
δρὶ κοινά ἐστι.

Nam quæ lectos alienos amat, omnia domeſtica odit,
beros, tum famulos. Huiuſmodi mulier dolos apud mariti
git, & mendacia aduerſus omnes ei narrat, vt ſola videatur
xime beneuola eſſe, & familiam regat. Hæc otium amat,
exitium rebus omnibus naſcitur, quas & ipſa & maritus c
nes habent. *Perictyones Pythagoricæ ex libro de mulieris c*
tate.

Nulli enim tunc ſubſeſſorum matrimoniorum oculi met
tur, ſed pariter & videre ſancte, & adſpici mutuo pudore cu
bantur. *Val. Max. lib. 2.*

Adulteri multa ob libidinem audacter perpetrant, non
fortes ſunt. *Ariſt. lib. 3. Eth. c. 8.*

Adulter, qui lucri cauſa adulterium committit, iniuſtus eſt
intemperans: lucri enim cauſa id facit. *Idem lib. 5. c. 2.*

Non debet homo ſanæ mentis vbique & ad quamcunque
rem mittere ſemen ſuum. *Ariſt. lib. œconomic.*

Vir non debet iniuriari fœminæ, ne fœmina iniuriet
Ibidem.

Iniuriari fœminæ, eſt coire cum extranea muliere, & è co
Ibidem.

Maximus honor eſt ſobriæ mulieri, ſi videt ſibi virum
tem ſeruare, & de nulla alia muliere curare, ſed præ omnib
priam fidelem æſtimare. *Ibid.*

Si mulier cognouerit ſibi iuſtum & fidelem virum, & ipſa
iuſta & fidelis erit. *Ibid.*

Bonum opus eſt ab aliena muliere abſtinere, propter tem
tiam. *Ariſt. lib. 2. Polit.*

Adulteri maximam hominum inuidiam contrahunt, & no
do eos, quos iniuria laceſſunt, in ſe vltores prouocant, verum
tos pene omnes, qui eandem contumeliam & iniuriam form
Franc. Patr. de regno. lib. 4.

¶ Apophthegmata.

Thales Mileſius, adultero ſciſcitanti, an abiuraturus eſſet a
rium? Non eſt, inquit, periurium adulterio peius. Significans
ſtulte dubitare de peierando, qui facinus periurio par non du
ſet committere. Eoque in atrocibus ſceleribus nihil ponderis
iuſiurandum. Quiſquis enim audet dare venenum, audebit &
periurio inficiari. *Laert. lib. 1. Bruſon. lib. 1. c. 4.*

Socrates adulteros perinde facere dicebat, ac ſi qui nolin
qua ſuperne profluente bibere: ſed ex illa, quæ in fundo ſubſe
deterior eſt. *Stob. ſerm. 6.*

Diogenes. Quum quidam Diogeni referrent, Didym
mœchum comprehenſum: Dignus eſt, inquit, ex ipſo nomin
ſpendi. Porro Didymi Græcis teſticuli dicuntur: ab his igitur,
nomen habebat, & quibus peccauerat, voluit eum ſuſpendi, *L*
lib. 6.

Idem eos irridebat, qui cellas promptuarias obſerant vectib
ſeris, & ſignaculis: corpus autem ſuum multis feneſtris & ianu
periunt, per os, pudenda, aures & oculos. *Stob. ſerm. 6.*

Demoſthenes, Demadi oratori dicenti, Sus Mineruam,
ſcomma inſcitiam Demoſtheni exprobrans: At iſta Minerua
quit) nuper in adulterio deprehenſa eſt. *Bruſon. libro 1. cap. 4*
Plutarch.

Geradas, Lycurgi temporibus tanta erat apud omnes vxor
pudicitia, ac tam longe aberant ab ea turpitudine, quæ poſtea in
luit, vt prius eſſet incredibile, adulterii crimen apud Spartano
ueniri, ferturque dictum cuiuſdam vetuſtiſſimi Spartani Gera
qui rogatus ab hoſpite quodam, quid pœnarum darent apud S
tanos adulteri? neque enim videre ſe quicquam ſuper hac re ſa
tum à Lycurgo: Nullus, inquit, ô amice, apud nos adulter eſt. C
ille ſubieciſſet; Quid igitur, ſi exiſtat? Dabit, inquit, bouem tant
vt porrecto vltra Taygetum collo, bibat ex Eurota. Cumque ille
dens dixiſſet, Fieri non poteſt, vt tantus bos inueniatur. Et quo
cto, inquit Geradas, Spartæ exiſtat adulter, in qua diuitiæ, delici
corporis aſcititius cultus probro habentur: contra verecundia,
deſtia, ac obedientiæ magiſtratibus debitæ obſeruatio, decori la
que dantur? Prudenter intellexit Geradas, ibi non poſſe naſci
vbi non admittuntur vitiorum ſeminaria: eaque vbique iacere,
bus pro honore tribuitur ignominia. Atque hæc eſt clementiſ
ratio medendi prauis moribus, excitandique virtutis ſtudium.
in Lacon. apoph. & in Lycurgo.

Dionyſius Senior, quum intellexiſſet, filium, cui principat
relicturus erat, ingenui viri coniugem adulteraſſe, iratus inte
gauit, an vnquam tale quicquam in patre comperiſſet? Hic a
leſcens: Tu inquit, non habebas patrem regem, Nec tu, fu

[...]abiturus es, ni talia perpetrare de[...]m exhæredationis crimen iudicabat [...]tum ludus eſt. *Plut. in reg. & imp.*

[...]ulta nocte ad Alexandrum ducta eſ[...]rex, vbi fuiſſet tam diu? illa reſpondē[...]ſpectaſſe donec maritus iſſet cubitum: miniſtros accitos a[...]cur obiurgauit, ac, Reducite, inquit, hanc: parum enim abſuit, quin veſtra culpa fuerim factus adulter. Egregium caſtitatis exemplum, tum in iuuene, tum in rege. Nam apud illos ſimplex ſtuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuiſſe morem qui adhuc durat in Italia, vt vxores ſecubarent à viris, niſi ſi quando vocarentur. *Plut. in reg. & imp. Apopht.*

Pontidius. Pontidius interrogatus à quodam; qualem exiſtimaret eum qui in adulterio deprehenderetur: Feſtiue, Tardum, reſpondit. *Bruſon. lib. 1. cap. 4.* Reſpondeamus nos, Turpiſſimum & impium nebulonem.

Syllæ. Syllæ libertus, cui Fauſti nomen erat, cum intellexiſſet ſororem eodem tempore duos mœchos habere, Fuluium Fullonem videlicet, & Poponium cognomento Maculam: notans per ridiculum eius adulterium: Miror, inquit, ſororem meam habere maculam, cum fullonem habeat. *Bruſ. lib. 1. c. 4.* Ita ludunt probroſi & ad obſcœna quæque admittenda & patranda nati homines, ſeu potius monſtra hominum.

¶ Similitudines.

Ego vero ſum in hac opinione, quod ſicut qui adulterium commiſit in ſolo corde, nondum omnino progreſſus ad opus, ita ſi quis fecerit in corde cætera, quæ prohibita ſunt. verbi cauſa: ſi quis corde tantum ſit furatus, aut corde tantum falſum teſtimonium dixerit, non vt ille qui facto furatus eſt, aut falſum teſtimonium reperpetrauit, ſed tantum vt qui corde ſolo talia fecerit, punietur, idque ſi per ipſum ſtetit, quo minus peruenerit ad prauum facinus. Quod ſi præterquam quod voluit, aggreſſus quidem eſt, ſed non ſucceſſit, punietur vt qui non ſolum corde, verumetiam opere peccauerit. Super hæc quæret aliquis, an adulterium committat aliquis ſolo corde, etiamſi factum adulterii non peregerit, ſed in ſolo corde fuerit impudicus. Simili modo facies de cæteris laudabilibus. Habet autem hic locus quo probabiliter falli poſſimus, quod hac opinor ratione tollendum eſt, Adulterium quidem in corde peractum, minus eſt peccatum, quam ſi quis adiungat etiam factum. Non poteſt autem fieri vt pudicitia ſit in corde, quæ obſtet impudico facto, niſi quis hic quoque in exemplo ſumat virginem, iuxta quod lex dicit, in ſolitudine violatam. Fingamus enim cor alicuius eſſe puriſſimum, cæterum violentam peregiſſe corruptionem corporis pudicæ, in eo quod laſciuum eſt. Hæc ſane mihi videtur prorſus eſſe caſta in occulto quidem, corpore vero non eſſe pura, quemadmodum erat ante vim illatam. At non quia non pura, ſtatim impudica. *Chryſ.*

Die, quo liberis operam dediſti legitime, quamuis crimen illud non ſit, orare tamen non audes, conuiciatus autem & contumeliatus, quod gehennam tibi præparat, antequam te ipſum mundes, manum ad cœlum tollis, dic quæſo quomodo non inhorreſcis? Quod ſi ab incontaminato lecto reſurgens times ad orandum accedere; quum in diaboli lecto ſis, cur horribile Dei nomen audes inuocare? Diaboli quippe lectus eſt omne conuicium, ita, quaſi pernicioſus quidam adulter occulta voluptate cum animo adulterato, & ex pernitioſo ſpermate, diabolicas inimicitias parit, contraq; matrimonium agens omnia eos, qui pacis vinculo in vnum coarctantur, in multas dirimit partes. Quum matrimonium, in vna duos carne coniungat, nec coniunctos ſolum diſſeparat, ſed etiam ipſum animum ſcindit, & lacerat. Quare vt libere Deum adire poſſis coniunctionem hanc atque adulterium furoris, quaſi rabidum canem procul animo tuo extermina. Sic Paulus etiam iuſſit Leuantes puras manus ſine ira & diſceptatione. *Idem.*

Sicut enim aurum videtur quidem eſſe ſplendidum priusquam mittatur in fornacem, verum vbi traditum fuerit igni, tum vero certo dignoſcitur, eo quod adulterinum eſt, ab eo quod eſt ſyncerum ſeparato. Sic & noſtra opera, vbi diligenter examinaueris, tum euidenter reteguntur, videmusque nos ipſos multis criminibus obnoxios eſſe. *Idem.*

Sicut quisque, ſiue regis violarit vxorem, ſiue pauperis, ſiue ſerui, pari ratione adulter eſt, cum peccatum non perſonarum differentia, verum ex voluntate improba, id ſcelus admittentis iudicetur: Ita & hic, imo illum magis adulterum dixerim, qui quamlibet ex vulgo, quam qui ipſam reginam violauerit, illic enim plurima irritamenta ſunt, puta opes, elegantia, forma, & eiusmodi, quorum hic nihil inuenitur. Eadem profecto oratione illum magis ebrium dixerim, qui quolibet vino, quam qui optimo inebriatur. Ita & cupidum eum potiſſimum cenſeo, qui ne minima quidem rapere omittit. Nam qui maxima, minima fortaſſe contemnet. Fur igitur magis hic quam ille eſt. *Idem.*

Sicut nauclerus portu naufragium faciens, neutiquam aſſequitur veniam: Ita vir poſt nuptialem portum aliena coniugia inuadens, vel mulierem alienam curioſius ſpectans, nullam habebit defenſionem, tam apud Deum quam apud homines, etiamſi ſexcenties naturæ voluptatem prætexat. *Ser. 9. de Ozia. Idem Chryſ.*

Plinii, Coccyx oua ſubdit in nidis alienis: Ita quidam alienas vxores faciunt matres. *lib. 10. cap. 9.*

¶ Exempla Sacra.

Adulterii exempla: Ruben, *Gen.* 35. 22. Beniamitæ. *Iud.* 19. 25. Dauid, 2. *Sam.* 11. 4. Herodes, *Matth.* 14. 3. *Marc.* 6. 17. *Luc.* 3. 19. mulier quædam, *Ioan.* 8. 2. Corinthius inceſtuoſus, 1. *Cor.* 5. 1.

Adulterii puniti exempla: Tribus Beniamin, *Iud.* 20. 46. Dauid, 2. *Sam.* 12. 10. Pharao, *Geneſ.* 12. 17. Iſraelita cum Moabitide, *Num.* 25. 8.

¶ Exempla Profana.

Clytemneſtra cum Ægiſtho adultero in pernitiem mariti Agamemnonis coniurauit: quo interempto Oreſtis furor in matrem concitatus eſt. *Eurip. Sophocles.*

Euridice Macedonum Regina, Amynthæ vxor atq; Philippi mater, vt adultero regnum traderet, Alexandrum ac Perdiccam filios veneno ſuſtulit: idemque viro feciſſet, niſi filia ſcelus dete xiſſet. *Fulgoſ. lib. 9. c. 1.*

Fabia Fabij Fabriciani vxor, dum Petronium Valentium liberali forma adoleſcentem, quo cum adulterii conſuetudinem habebat, maxime deperiret: maritum interfecit, vt adultero frueretur ſecuriùs. *Plut. in parallel.*

Apud Aegyptios ſi quis ſine vi adulterauerat, virgis cædebatur ad mille plagas: mulier naſo mutilabatur. Exiſtimabant enim mulierem ſeſe ad illicitam incontinentiam exornantem oportere ea parte mutilari, qua maxime facies exornatur. *Diodor. libr. 1, cap. 6.*

Apud Arabes aliasque nationes adulteris ſemper capitis pœna fuit: quod plerique philoſophi prodidere, qui adulterium periurio grauius crimen cenſuerunt. *Alex. ab Alex. lib. 4. c. 1.*

Apud Piſidas adulterii conuictus per vrbem vnà cum muliere circumducebatur ſuper aſino, ad dies aliquot. *Stob. Serm. 42.*

Apud Germanos adulteram abſciſſis crinibus maritus expellit domo, & per omnem pagum nudam verbere afficit. *Nicolaus, De Gentium morib. Hiſtor.*

Aglaia Romana matrona diſpenſatori Bonifacio ſeſe proſtituit: at ſub Diocletiani perſecutione ad pœnitudinem ambo conuerſi finem pernicioſæ voluptati ſtatuerunt, *Marul. lib. 2. c. 12.*

¶ Hieroglyphica.

Eum qui coniugem haberet adulteram, veteres per *Caprum* deſignabant, eratque hoc apud illos hieroglyphicum: atque illud inſuper adagium ferebatur in ſpurios, ſi de patre quiſpiam quæritaret vt τῆς μητρὸς ὡς αἴξ, reſponderent: Matris quippe vti capra. *Pier. Val. lib. 10. c. 90. D.*

Per Fibrum animal Ægyptii Sacerdotes eum qui pœna ſit affectus ob nequitiam, qua fuerit in muliere aliqua petulans, ſignificabant. Proditum enim eſt hoc animal in venatione deprehenſum ſuos ſibi teſtes abſcindere, atque eos proiicere, gnarum, ſe eorum præcipue aſſequendorum cauſa peti. Nam & adulteri eadem affici pœna ſolent: vt deprehenſi præfectis teſtibus dimittantur. *Pier. Val. lib. 13. p. 122. F.*

Baſilius ex congreſſu *Anguis & Murenæ adulterium* interpretari videtur. Admonet enim eos qui nuptiis inſidiantur alienis, diſcant cuinam feræ, cui reptili ſint ſimiles? quum naturæ quoddam adulterium viperæ Murenæque coniunctio videatur. Atque huc potius reſpicit Ægyptiorum Hieroglyphicum. *Pier. Val. 29. pag. 272. F.*

Exempla.

Cuculi.

Emblema LX. Andreæ Alciati.

Rvricolas *agreſte genus plerique cucullos*
Cur vocitent, quænam prodita cauſa fuit?
Vere nouo cantat Coccyx, qui tempore vites
Qui non abſoluit, iure vocatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

¶ Scriptores.

De cuſtodia & indagatione ſuſpectæ impudicitiæ mulieris 4. 6. 9. *Hier. Paduan.* Idem de adulterio 4. 6. & 7. *Vincent. Belluacenſis* 3. 9. 2. Mœchorum Epitaphia. *Anthol. Græca. l. 4.* In adulteros Lex prima. *Cælius* 20. 25. Mœchus cædis multæ propemodum auctor. *Aelian. in Var. Græ. fol. 47.* Quid pateretur Mœchus in Creta, *ibid. 52.* Quod fuerit ius marito in adulterio vxorem deprehenſam necare. *Gell.* 10. 23. Pellex quid? *Idem Gell. 4. 3.* Qua crudelitate Macrinus imperator in adulteros animaduerteret, *Crinitus* 11. 9. De adulterinis coniugiis. *Aur. Aug. Tomo 6.*

Vide Coniugium, Fornicatio, Matrimonium, Scortatio, Sodomia.